

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku Z. F.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w E.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 czerwca 2021 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 4 grudnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 grudnia 2019 r. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w E. z dnia 8 lutego 2019 r. i oddalił odwołanie Z.F. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 24 października 2018 r., odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Zdaniem Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie ubezpieczony bez wątpienia był narażony przez cały okres swojego zatrudnienia na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia - bez względu na to, czy kierował ciągnikiem (traktorem) w transporcie wożąc m.in. węgiel, paszę, nawozy, wapno, buraki, ziemniaki, zwierzęta, czy obsługując podczas prac polowych traktor z przyczepami, maszynami i urządzeniami rolniczymi. W obu przypadkach była to ciężka praca wymagająca dużej koncentracji i wysiłku psychofizycznego. W obu sytuacjach

ubezpieczony obsługiwał zawsze (co najmniej 8 godzin na dobę) te same rodzaje ciągników. W ocenie Sądu pierwszej instancji brak było zatem podstaw do odróżnienia pracy kierowcy ciągnika pracującego w transporcie i przewożącego różnego rodzaju towary pomiędzy poszczególnymi miejscowościami, od kierowcy ciągnika pracującego na polu.

Sąd Apelacyjny zaznaczył, że o ile można by się zgodzić, że niektóre prace transportowe wykonywane przez Z. F., jako traktorzystę - w tym przewożenie węgla, paszy, nawozów, wapna, ziemniaków - były charakterystyczne dla prac w transporcie objętych działem VIII poz. 3 wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. - mimo że pracował on w zakładzie produkcyjno-doświadczalnym w branży rolniczej, a nie w przedsiębiorstwie transportowym - to jednak nie ma podstaw do potraktowania prac polowych (bronowanie, orka, kopanie ziemniaków, zasiewy, opryski), jako prac w transporcie. Zdanie Sądu Apelacyjnego uwzględnienie w wykazie A, dziale VIII pod poz. 3 prac kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych nie oznacza, że należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek innych zadaniach (rodzaju pracy) niż zadania transportowe. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych bez względu na miejsce ich wykonywania i rodzaj zostały wymienione w dziale XIV zatytułowanym „prace różne”. Inne działy wykazu obejmują wymienione w nich prace w powiązaniu z rodzajami zakładów pracy lub ich częściami. Nie można zatem uznać, że praca traktorzysty jest zawsze pracą „w transporcie”, także wówczas, gdy kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika rolniczego prace polowe (np. sieje, orze, nawozi, spulchnia glebę itp.). Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że Z.F. nie wykazał, iż legitymuje się stażem pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w łącznej liczbie 15 lat, a skoro tak to nie jest uprawniony do emerytury w wieku obniżonym.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu przepisów postępowania, które to uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 233 § 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c. oraz 382 k.p.c., a także na naruszenia prawa materialnego: art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i w związku § 4 ust. 1 i § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku

emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa Leśnictwa i gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił tym, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a mianowicie jakimi zasadami należy się kierować przy kwalifikowaniu wykonywanej przez pracownika pracy jako pracy w szczególnych warunkach do celów przyznawania świadczeń emerytalnych w sytuacji, gdy obowiązujące przepisy są niejednoznaczne oraz tym, że w sprawie, której dotyczy skarga kasacyjna, istnieją wywołane tą niejednoznacznością przepisów rozbieżności w orzecznictwie sądów - istnieje wiele wyroków uznających taką sytuację faktyczną, jaka ma miejsce w niniejszym postępowaniu, jako kwalifikującą do uznania pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach, a również wiele zdania całkiem przeciwnego.

Zdaniem skarżącego istotność zagadnienia prawnego oraz poważne rozbieżności w orzecznictwie powodują, iż skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ w świetle obowiązującego prawa i wielu rozbieżności w orzecznictwie zaskarżony wyrok nie może ostać się jako wyrok wydany w sposób prawidłowy. Wskazuje na to chociażby fakt, iż inne osoby, będące w identycznej sytuacji jak skarżący, uzyskały prawo do emerytury z powodu pracy w warunkach szczególnych, w tym osoby pracujące z nim w tym samym zakładzie pracy wykonujące taką samą pracę. Natomiast z ustanowionej na gruncie art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasady wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów znajdujących się w zbliżonej sytuacji oraz zakaz różnicowania w tym traktowaniu, bez przyczyny znajdującej należyte uzasadnienie w przepisie rangi co najmniej ustawowej. Skarżący podniósł, że w przedmiotowym postępowaniu czyniąc błędne złożenie i popełniając błąd w ustaleniach oraz nie biorąc pod uwagę całości materiału dowodowego, Sąd Apelacyjny zmienił prawidłowy wyrok Sądu pierwszej instancji, czym dokonał naruszenia wyżej podanych przepisów i zasad. Ponadto, w ocenie skarżącego waga uchybień związanych z naruszeniem przepisów postępowania w sprawie prowadzi do oczywistego wniosku, iż zaskarżony wyrok jest nieprawidłowy, a wskazane uchybienia miały istotny wpływ na zapadłe w sprawie rozstrzygnięcie.

Konsekwencją niebrania pod uwagę, przy rozpatrywaniu apelacji, twierdzeń i zarzutów skarżącego podniesionych w trakcie postępowania było jednostronne podejście do zagadnienia prawnego mającego miejsce w tym postępowaniu i wydanie nieprawidłowego wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527).

Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać,

że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis 1482401; z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15). Innymi słowy istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby to wpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2015 r., III UK 206/13). W rozpoznawanej sprawie skarżący sformułował zagadnienie prawne bez wskazania przepisu prawa, na gruncie którego się ono ujawniło.

Przez rozbieżności w orzecznictwie sądów, uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy rozumieć istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, nr 2, poz. 29). Ponieważ skarżący przywołując tę podstawę przyjęcia skargi nie wskazał pozostałych ze sobą w sprzeczności rozstrzygnięć, wymyka się ona możliwej ocenie Sądu.

Chybiony jest również zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z potrzebą wykładni przepisów prawnych, budzi poważne zastrzeżenia. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwracał już uwagę, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt. 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt. 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990). Co jest sporne nie może być oczywiste (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, LEX nr 2159122; z dnia 9 kwietnia 2014 r., V CSK 383/13, LEX nr 1771724).

Nadto wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów, pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Skoro w myśl art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, nie mogą one zatem przemawiać również za oczywistą zasadnością skargi. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu a późniejszym rozpoznaniem podstaw kasacyjnych z ograniczeniem wynikającym z tego przepisu, a także wobec związania ustaleniami stanu faktycznego, na którym oparto zaskarżony wyrok (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 maja 2014 r., II UK 20/14, Legalis nr 1385231; z dnia 6 lutego 2014 r., I PK 246/13, Legalis nr 1169331). Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić uzasadnioną podstawę skargi kasacyjnej jedynie wtedy, gdy skarżący, posługując się wyłącznie argumentami jurydycznymi, wykaże, iż sąd drugiej instancji rażąco naruszył ustanowione w wymienionym przepisie zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów i że naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05, Legalis nr 97143). W przedłożonej skardze kasacyjnej brak jest natomiast tego rodzaju argumentacji.

Przywołany w postawach skargi przepis art. 382 k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Przepis ten ma charakter

ogólnej dyrektywy określającej istotę postępowania apelacyjnego jako kontynuację merytorycznego rozpoznania sprawy. Może zatem stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, jeżeli skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego materiału oraz że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2016 r., I PK 241/15, LEX nr 2194883). W rozpoznawanej sprawie skarżący nie wskazał w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tego rodzaju uchybienie.

W judykaturze utrwalony jest pogląd, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. jest usprawiedliwiony tylko w wyjątkowych okolicznościach, w których motyw wyroku są tak ułomne, że uniemożliwiają kontrolę oceny toku wyводу, który doprowadził do rozstrzygnięcia (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, LEX nr 78271; z dnia 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNP 2003 nr 7, poz. 182). Takich wad nie można przypisać uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, gdyż jego treść pozwala na dokonanie kontroli orzeczenia, obejmującej prawidłowość wykładni i subsumcji. Trzeba mieć też na względzie, że uzasadnienie wyroku sporządzane jest *ex post*, toteż nawet w przypadku naruszenia wymagań dotyczących jego konstrukcji z zasady nie dochodzi do spełnienia przesłanki istotnego wpływu na rozstrzygnięcie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., I PK 88/14, LEX nr 1622121).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.